

2024

*amb
memòria
de
dona...*

Di

Oba

P
visit
on A
a co
net
oper
berc
subr
T
book
Live
ture
Recr
with
City
Octo
Geor
Ti

Cour

Ajuntament
de Sabadell

Serveis implicats en l'elaboració del calendari del 2024

IGUALTAT I LGBTI+

Disseny i execució de plans, projectes i campanyes adreçats a la ciutadania, entitats, empreses i altres agents per prevenir, abordar i erradicar les violències masclistes i tot tipus de discriminacions per raó de gènere, orientació sexual i identitat o expressió de gènere.

SIAD (Servei d'Informació i Atenció a les Dones)

Informació, assessorament, primera atenció i acompanyament en relació amb els drets de les dones en tots els àmbits de la vida laboral, social, personal i familiar. Adreçat a totes les dones, especialment les que pateixen situacions de violències masclistes i els seus fills o filles.

SAI (Servei d'Atenció Integral LGTBI+)

Informació, assessorament i acompanyament a persones LGTBI, a persones del seu entorn proper, a professionals i a entitats.

C. de Vidal, 146. Tel. 93 724 61 67
genere@ajsabadell.cat
web.sabadell.cat/genere
@sbddretscivils

HORARI:

De dilluns a divendres, de 8.30 a 14 h,
i de dilluns a dijous, de 15 a 17.30 h

En períodes d'horari intensiu: de dilluns a divendres, de 9 a 14 h

Ambdós serveis s'adrecen a persones residents a Sabadell.

MEMÒRIA DEMOCRÀTICA + MUSEU D'HISTÒRIA + ARXIU HISTÒRIC

MEMÒRIA DEMOCRÀTICA

Coordina els mecanismes i les accions per garantir el dret ciutadà a la memòria, per mitjà del foment de la investigació i divulgació de l'etapa de la memòria democràtica (1931-1982), posant en valor les persones i els col·lectius represaliats per la dictadura franquista, l'exili i la deportació, per fomentar els valors de democràcia, pau, drets humans, prevenció del feixisme i feminitzar la memòria pública.

C. de Sant Pau, 34 Tel. 93 745 19 53
memoriahistorica@ajsabadell.cat
web.sabadell.cat/memoriademocratica

HORARI: de dilluns a divendres de 9 a 14 h

ARXIU HISTÒRIC DE SABADELL MUSEU D'HISTÒRIA DE SABADELL

Som dues institucions públiques municipals, les principals funcions de les quals són la custòdia, conservació, catalogació, estudi i difusió del patrimoni documental i material que configuren el llegat de la nostra història. Dos equipaments també oberts a la ciutadania, a la investigació, a la divulgació i a la recuperació de la nostra memòria històrica contemporània.

AHS

C. de la Indústria, 32-34
93 726 87 77
ahs@ajsabadell.cat
<https://web.sabadell.cat/arxiu-historic>

MHS

C. de Sant Antoni, 13
93 727 85 55
mhs@ajsabadell.cat
<http://museus.sabadell.cat/>

2024

amb memòria de dona...

La memòria silenciada de les dones i, en concret de les de Sabadell, protagonitza el calendari institucional de l'any 2024. I és que elles han fet història i, de manera íntima o pública, han estat fonamentals en el desenvolupament de la nostra ciutat.

La visió patriarcal, tot mostrant-nos referències estereotipades i sense cap perspectiva feminista, ens ha impedit en massa ocasions que com a societat reconeguéssim el paper de les dones al llarg del temps. Les dones, però, sempre hi hem estat i hi som presents, sempre n'hem format part i hem fet possible el progrés i mai hem defallit en la lluita pels nostres drets i reconeixement.

Per això, cal ara mostrar i explicar ben alt la història també amb ulls de dona. I aquest és l'objectiu en què treballem des de diversos àmbits de l'Ajuntament, com Igualtat i LGBTI+, Memòria Democràtica, el Museu d'Història de Sabadell o l'Arxiu Històric de Sabadell. Una coordinació extrapolable també al conjunt de la societat.

Aquí teniu un calendari que recull la memòria col·lectiva de les dones sabadellenques. Hi veureu imatges inspirades en cada època, com també textos fruit d'una recerca històrica rigorosa. En definitiva, un homenatge a totes les dones que ens van fer créixer. Dones a les quals cal fer justícia per caminar cap a una societat cada cop més igualitària.

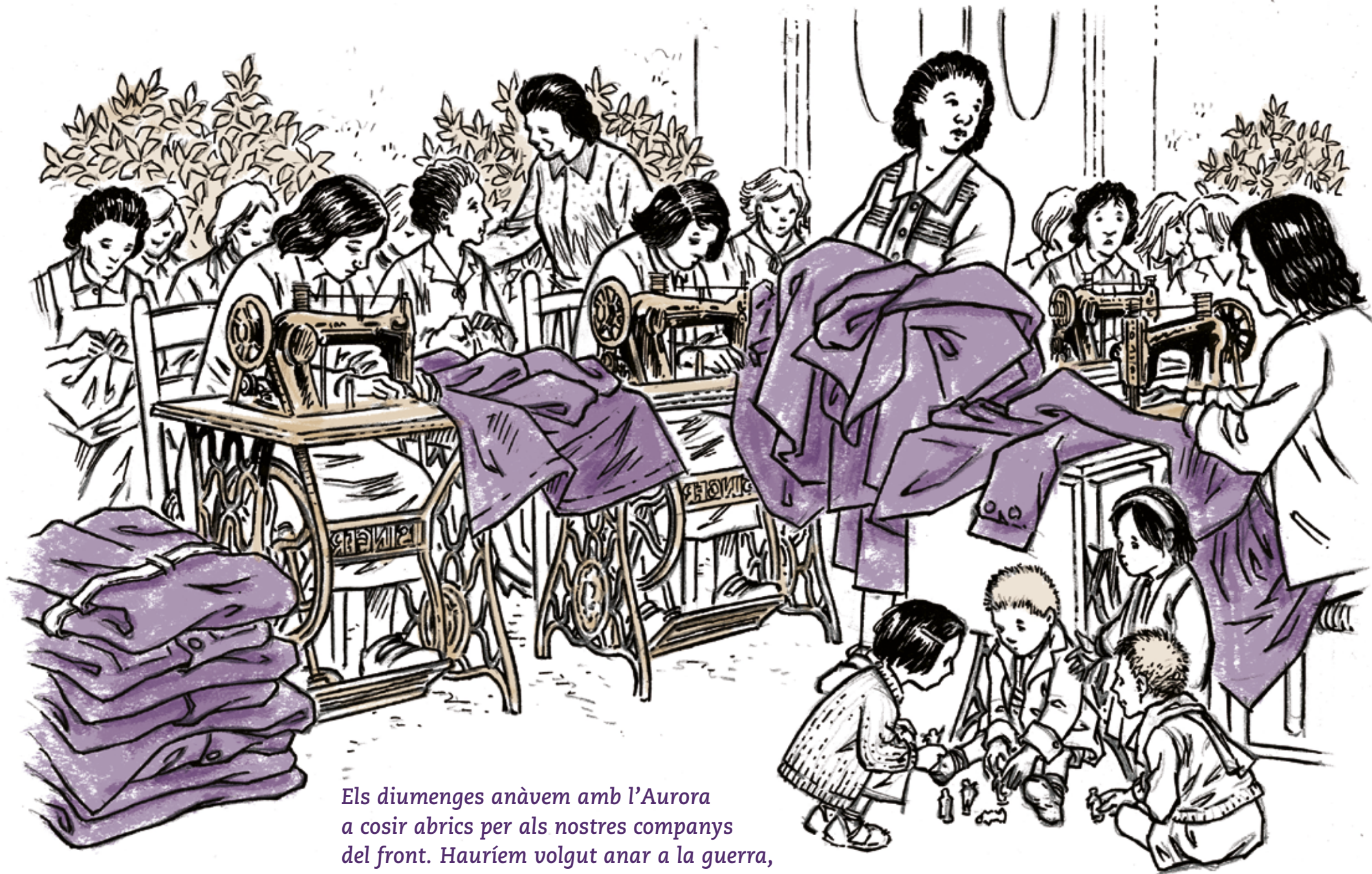
Marta Farrés i Falgueras

Alcaldessa de Sabadell

Rosa Pareja Montes

Regidora d'Igualtat i LGBTI+

Els diumenges anàvem amb l'Aurora a cosir abrics per als nostres companys del front. Hauríem volgut anar a la guerra, a lluitar fusell en mà. Aquesta tasca comunitària com a cosidores ens acostava als nostres enyorats germans i amics i ens apujava la moral. Recordo l'àvia, brodant la bandera del partit...

1 ANY NOU	2	3	4	5	6 REIS	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

gener

A la memòria tinc gravada l'olor de farigola de les sopes que preparàvem per a les persones malaltes que estaven soles i necessitaven ajut. Però sobretot recordo els seus somriures quan els explicàvem les entremaliadures de la mainada i com anava creixent la ciutat allà fora...

29	30	31	1	2	3	4
5	6 Dia Internacional de Tolerància zero amb la Mutilació Genital Femenina	7	8	9	10	11 Dia Internacional de les Dones i les Nenes en la Ciència
12	13	14	15	16	17	18
19 Dia Internacional de Lluita Contra l'Homofòbia en el Futbol	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	1	2	3

febrer

La mare no es va voler perdre la manifestació. Ella era allà, a primera fila, portant la pancarta. Per tots aquells anys que havia lluitat per les nostres llibertats, per ser escoltades, per dignitat, sense por...

26

març

29

1

Dia per a la
Discriminació Zero

2

3

4

5

6

7

8

Dia Internacional
de les Dones

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

Dia Internacional per a
l'Eliminació de la
Discriminació Racial
Dia Mundial del
Treball Social

22

23

24

25

26

27

28

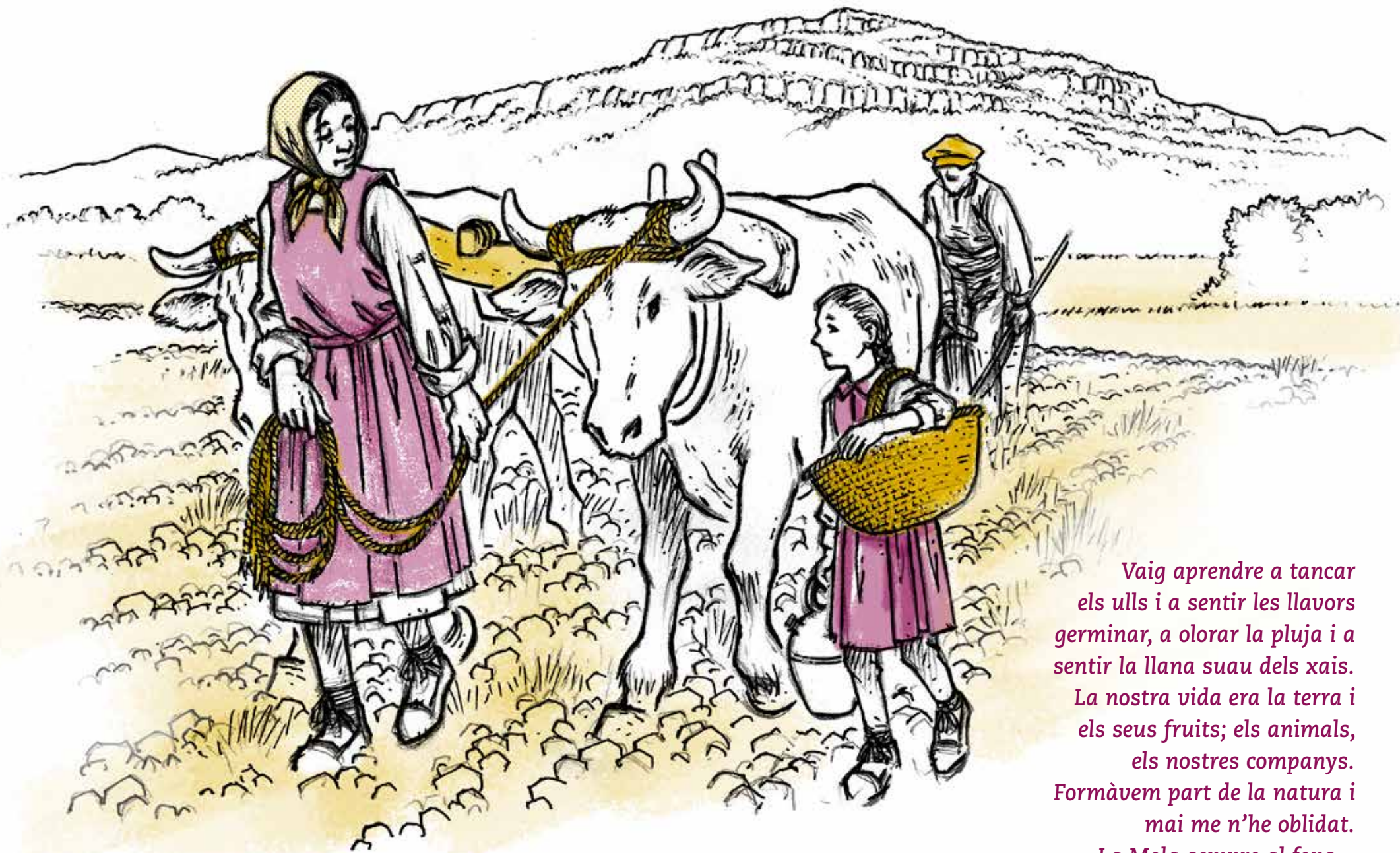
29

30

Dia Internacional de les
Treballadores de la Llar
Dia Internacional de les
Lluites Pageses

31

Dia Internacional de la
Visibilitat Transgènere

*Vaig aprendre a tancar
els ulls i a sentir les llavors
germinar, a olorar la pluja i a
sentir la llana suau dels xais.
La nostra vida era la terra i
els seus fruits; els animals,
els nostres companys.
Formàvem part de la natura i
mai me n'he oblidat.
La Mola sempre al fons...*

1	2	3	4	5	6 Dia Internacional de l'Asexualiat	7
8 Dia Internacional del Poble Gitano	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23 SANT JORDI	24	25 Dia Internacional de les Nenes en les TIC	26 Dia de la Visibilitat Lèsbica	27	28
29	30	1	2	3	4	5

abril

De petites ja érem amigues. Ens vam apuntar totes cinc a l'escola d'infermeria, estudiàvem de nit. Durant la guerra ens vam presentar voluntàries al Socors Roig i vam organitzar els hospitals de sang. Vam aprendre juntes a curar les petites i les grans ferides, i el dolor de l'ànima...

29	30	1 Dia Internacional del Treball	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11 Dia del Comerç Just	12 Dia Internacional de la Infermeria
13 APLEC DE LA SALUT	14	15	16	17 Dia Internacional contra l'Homofòbia, la Transfòbia i la Bifòbia	18	19
20	21	22	23	24 Dia Internacional de les Dones per a la Pau i el Desarmament	25	26
27 1976: 1es Jornades Catalanes de la Dona	28 Dia Internacional d'Acció per a la Salut de les Dones	29	30	31	1	2

maig

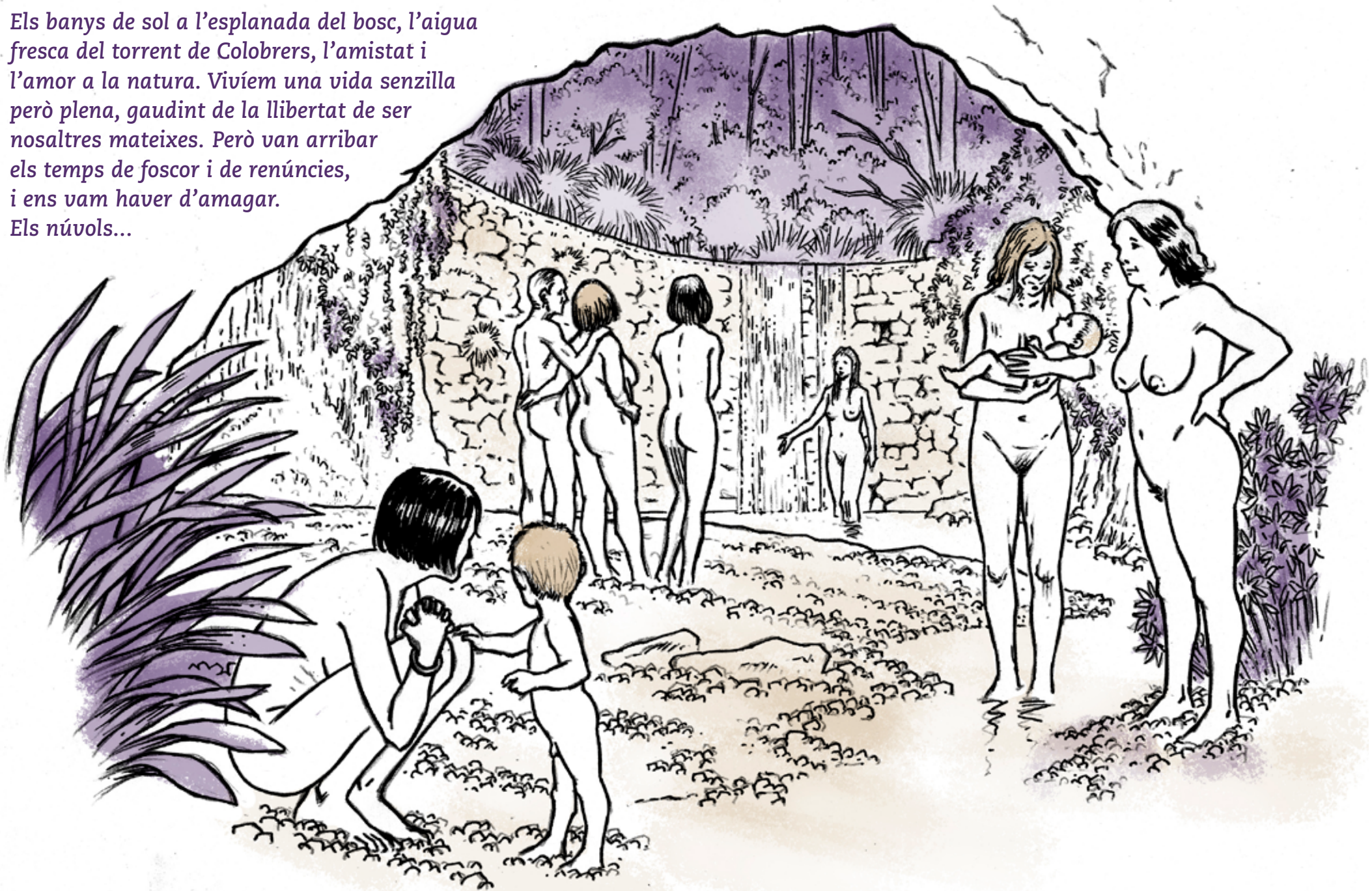

Totes les dones de la família havíem treballat a la botiga. La mare i la tieta ens havien ensenyat a fer espartenyets i a guardar els secrets de les clientes. La iaia havia trenat vímet tota la vida, cantant i xiulant cançons prohibides. Les meves bessones ara enflen les vetes mentre preparen els exàmens...

juny

27	28	29	30	31	1	2
3	4 Dia Internacional dels Infants Víctimes d'Agressions	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19 Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència Sexual en els Conflictes 1975: I Conferència Mundial sobre la Dona (Mèxic)	20 Dia Mundial de les Persones Refugiades	21 Dia Internacional de l'Educació No Sexista	22	23 Dia Internacional de la Dona en l'Enginyeria
24 SANT JOAN	25	26	27	28 Dia Internacional de l'Orgull LGTBI	29	30

Els banys de sol a l'esplanada del bosc, l'aigua fresca del torrent de Colobrers, l'amistat i l'amor a la natura. Vivíem una vida senzilla però plena, gaudint de la llibertat de ser nosaltres mateixes. Però van arribar els temps de foscor i de renúncies, i ens vam haver d'amagar. Els núvols...

1	2	3	4	5	6	7 Dia Mundial del Naturisme
8	9	10 1910: 1a manifestació encapçalada per dones (Barcelona)	11	12	13	14 Dia Internacional de la Visibilitat No Binària
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25 Dia Mundial de la Dona Afrodescendent	26	27	28
29 1848: Aprovació de la Declaració de Seneca Falls (Nova York), considerada el text fundacional del feminisme	30	31	1	2	3	4

juliol

Vàrem venir a Sabadell des del poble, prop de la Seu, perquè el tros i les poques ovelles que no ens havien confiscat no podien alimentar tota la família. Jo no sabia netejar la plata i el lleixiu em cremava les mans fent la bugada. Sort que vaig conèixer l'Eulàlia...

agost

29	30	31	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15 MARE DE DÉU D'AGOST	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	1

No m'agradava anar a la fàbrica! Plorava de camí, agafada de la mà de la mare, i quan sortíem d'aquella jornada tan llarga estava esgotada! Jo volia anar a l'escola i aprendre a comptar i a llegir poemes. Però, com deia l'avi, la fam és més llesta que la pena...

2	3	4 Dia Mundial de la Salut Sexual	5 Dia Internacional de la Dona Indígena	6	7	8 1
9 FESTA MAJOR DE SABADELL	10	11 DIADA NACIONAL DE CATALUNYA	12	13	14	15
16	17	18 Dia Internacional de la Igualtat Salarial	19	20	21	22
23 Dia de la Visibilitat Bisexual Dia Internacional contra l'Explotació Sexual i el Tràfic de Dones	24	25	26	27	28 Dia d'Acció Global per a la Despenalització de l'Avortament	29
30	1	2	3	4	5	6

setembre

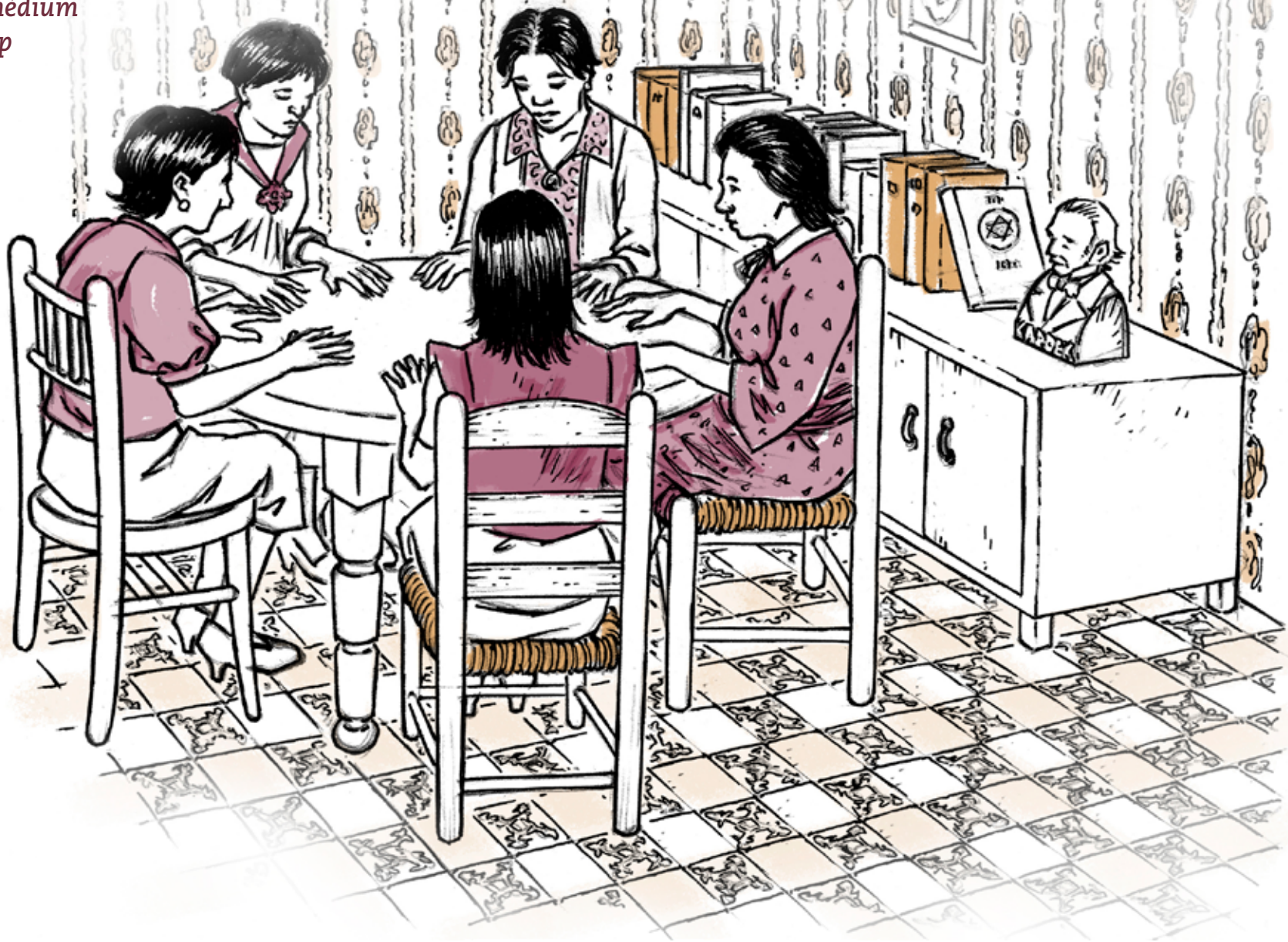

Sempre ho havia d'escriure tot, d'analitzar la realitat, d'explicar-la als altres. Quin sentit tenia guardar-me les coses per a mi mateixa? Debate, opinar, escoltar, aprendre, llegir i escriure, sobretot això. Necessitava compartir a través de l'escriptura, encara que fos sota un pseudònim obligat...

4	1 1931: Aprovació del sufragi femení a Espanya	2 Dia Internacional de la No-violència	3	4	5	6
7	8	9	10	11 Dia Internacional de les Nenes	12	13
14 Dia Mundial de la Costurera Dia de les Escriutores	15 Dia Internacional de les Dones Rurals	16	17	18	19 Dia Internacional d'Acció per a la Despatologització de les Persones Trans	20
21	22	23	24	25	26 Dia de la Visibilitat Intersexual	27
28	29 Dia Internacional de les Cures i el Suport	30	31	1	2	3

octubre

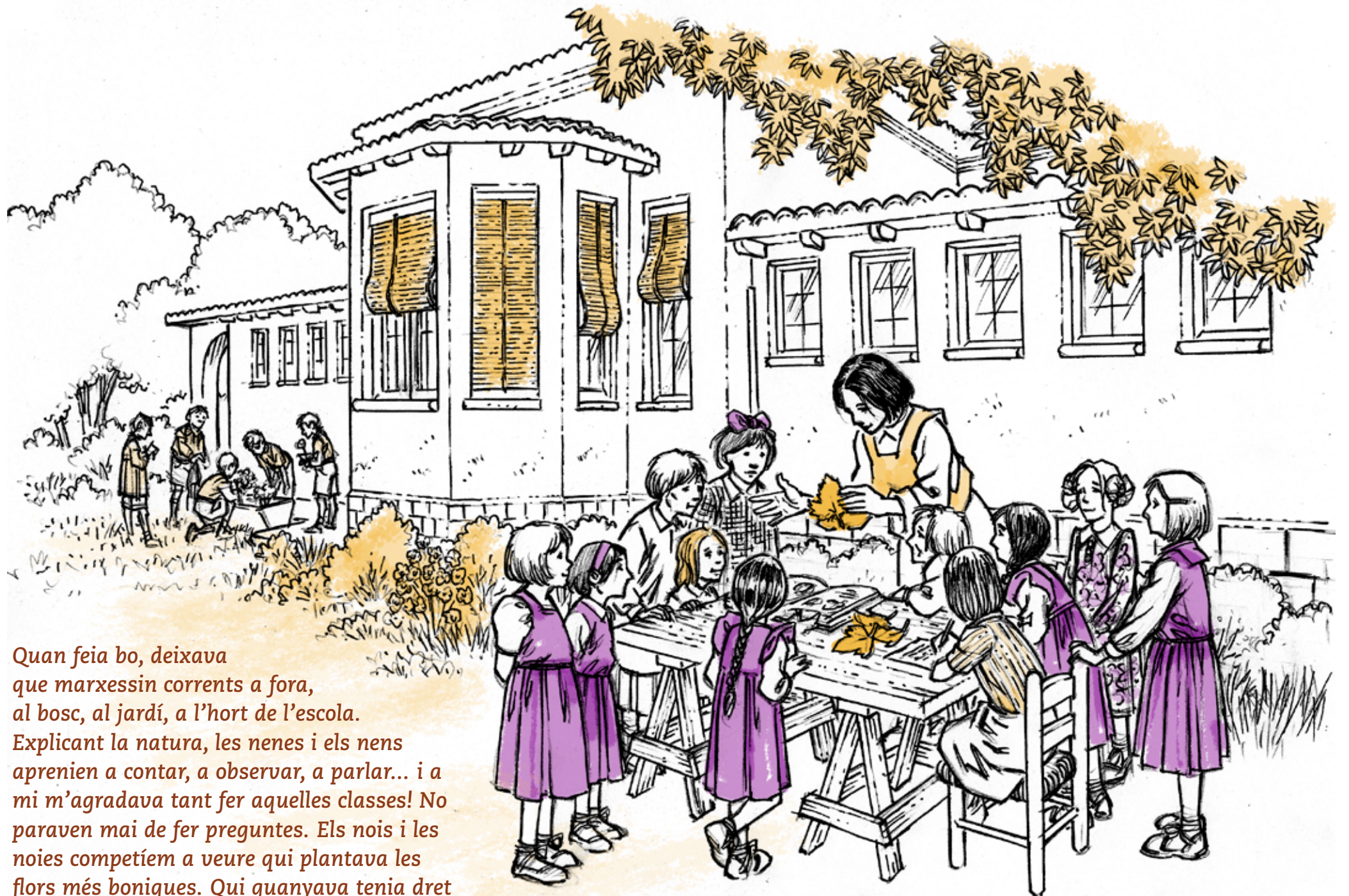
No hi havia límits de pensament ni d'esperit.
Per mitjà de l'Enriqueta, la veïna, ens
podíem comunicar amb persones
que encara volien parlar.
Brodadora de dia i mèdiom
a la tarda i algun cap
de setmana.
Una dona sàvia...

novembre

28	29	30	31	1 TOTS SANTS	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16 Dia Internacional per a la Tolerància	17
18	19 Dia Mundial per a la Prevenció de l'Abús Sexual Infantil	20	21	22	23	24
25 Dia Internacional per a l'Eliminació de les Violències envers les Dones	26	27	28	29	30	1

Quan feia bo, deixava
que marxessin corrents a fora,
al bosc, al jardí, a l'hort de l'escola.
Explicant la natura, les nenes i els nens
aprenien a contar, a observar, a parlar... i a
mi m'agradava tant fer aquelles classes! No
paraven mai de fer preguntes. Els nois i les
noies competíem a veure qui plantava les
flors més boniques. Qui guanyava tenia dret
a partir els pinyons...

2	3	4	5	6 1937: 1r Congrés Nacional de la Dona (Barcelona)	7	8 1
9	10 Dia Internacional dels Drets Humans	11	12	13	14	15
16	17 Dia Internacional contra la Violència envers les Persones Treballadores Sexuals	18 Dia Internacional de les Persones Migrades	19	20	21	22
23	24	25 NADAL	26 SANT ESTEVE	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

desembre

La veu i la memòria del col·lectiu de dones de Sabadell han estat sovint silenciades per una societat, les normes i les prioritats de la qual eren establertes i universalitzades per homes. Però no són veus ni memòries oblidades, sinó que formen part activa i ben present del nostre passat proper i llunyà. Les activitats, les ocupacions, les professions de les dones formen part d'aquesta memòria col·lectiva, dels sentiments reivindicatius, de lluita i de construcció d'una xarxa de sororitat per al manteniment i el suport dels vincles afectius i efectius de la societat.

Com a pròspera ciutat tèxtil llanera, Sabadell necessitava tota la mà d'obra disponible i evidentment la mà d'obra de les dones de totes les edats. A les fàbriques i als petits tallers tèxtils, i a les cases fins i tot, les dones i les nenes ordien, brodaven, teixien, cosien, sargien... Aprenien l'ofici de ben petites de mà de les mares, les ties, les germanes i les àvies. Esdevenien expertes, amb la responsabilitat de la feina ben feta. Però eren feines fatigoses, físicament esgotadores, que els barraven el pas a l'educació, necessàries per aportar un jornal inferior al dels homes i a les quals s'havien d'afegir les tasques de casa i la cura de les filles i els fills i de les persones malaltes de la família.

Mantenir els vincles, mantenir la veu i mantenir la memòria. En temps de guerra i en el poc temps lliure

de què disposaven, moltes dones cosien voluntàriament roba per als uniformes que havien de menester els soldats republicans: pantalons, jaquetes, gorres, abrics, bufandes. Activitats col·lectives organitzades per agrupacions polítiques i socials de les quals elles formaven part activa.

La Lliga Laica Femenina va ser una entitat laica, feminista i voluntària, creada i gestionada per dones amb l'objectiu –entre altres– de donar suport a persones amb dificultats econòmiques i de sectors socials desfavorits, però especialment a persones grans i infants de famílies sense recursos de la ciutat. Tenia el suport de la Regidoria d'Assistència Social de l'Ajuntament de Sabadell durant la República i va ser la promotora de les guarderies d'infants de famílies treballadores, d'un grup ben organitzat d'assistents socials i de l'origen d'un cos d'infermeres laiques a Sabadell.

La mestra de l'escola pública, projectada durant la Segona República com a unificada, universal i gratuïta, esdevé un referent i un exemple per a moltes nenes de famílies de classe treballadora. Es creava un vincle especial entre l'aprenentatge, el contacte amb la natura i la certesa que un futur millor passava per aquelles classes i aquelles estones de descobriments, de vivències i de convivència, sovint allunya-

des d'una realitat massa crua. Més endavant, saber llegir i escriure va ser per a moltes d'elles el canal d'expressió d'uns pensaments, d'unes idees i d'unes opinions col·lectives, en forma d'articles periodístics, de locucions radiofòniques, de llibres i de debats associatius. Elles representaven la veu d'aquelles dones, gens desmemoriades, que necessitaven fer-se escoltar per denunciar abusos, per reivindicar l'exercici del dret al propi cos i a l'educació sexual i defensar la seva participació política i intel·lectual.

Les dones treballadores de les fàbriques, les del comerç, les de les oficines, les del servei domèstic formaven part d'associacions de lliure pensament com l'esperitisme, el nudisme, la teosofia, el pacifisme i l'esperantisme, entre altres. Al Sabadell de la primera meitat del segle XX aquestes comunitats no eren una excepció i moltes dones van ocupar càrrecs rellevants en l'organització d'aquestes societats, i hi van participar de manera nombrosa com a afiliades i com a simpatitzants juntament amb homes.

Però amb la dictadura franquista, la repressió i el silenci obligat dels quaranta anys següents van arribar les prohibicions, les censure i el final d'uns anhels d'aquestes dones valentes i compromeses. Les seves veus es van tornar memòria silenciada.

Hi col·labora:

